

แบบสำรวจแหล่งศิลปกรรม (ธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง) วัดทุ่งขุนใหญ่

๑. ที่ตั้ง

วัดทุ่งขุนใหญ่ เลขที่ ๓๐ บ้านทุ่งขุนใหญ่ หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี
จังหวัดอุบลราชธานี
พิกัด (UTM หรือ ละติจูด/ลองจิจูด) ๑๕.๒๙๖๗๐, ๑๐๔.๗๗๑๖๕

๒. ประเภทแหล่งศิลปกรรมและโบราณสถานโบราณวัตถุ

ธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง

ธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง จำนวน ๑ หลัง จัดเป็นโบราณวัตถุศิลปวัตถุ กรมศิลปากรประกาศขึ้นทะเบียน
เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๘

๓. ประวัติความเป็นมา

๓.๑ ประวัติวัดและสถานที่เก็บรักษาธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง

วัดทุ่งขุนใหญ่ เป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย มีเนื้อที่ ๑๖ ไร่ ๓ งาน ๖๐ ตารางวา
ในข้อมูลประวัติวัดระบุว่า สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๑๘๗ ปัจจุบัน พระครูสุนทรวรดิตถ์ (ประจวบ สมาจาโร
สบายใจ) น.ธ.เอก, พธ.บ. เจ้าคณะตำบลหนองขอน เป็นเจ้าอาวาส

ศาลาการเปรียญมีขนาดกว้าง ๑๔.๓๕ เมตร ยาว ๒๑.๒๐ เมตร สร้างเมื่อปีใดไม่ปรากฏ

๓.๒ ประวัติธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง

ธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง วัดทุ่งขุนใหญ่ จำนวน ๑ หลัง ไม่ทราบประวัติการสร้าง สันนิษฐานว่าสร้าง
มาแล้วไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ปี ร่วมสมัยกับธรรมเนียมทรงบุษบกและเตี้ยสวด ซึ่งมีลวดลายใกล้เคียงกัน
ซึ่งแสดงถึงความสามารถของช่างท้องถิ่นในบ้านทุ่งขุนใหญ่ที่มีชื่อเสียงในฝีมืองานช่างได้เป็นอย่างดี
ปัจจุบันยังมีการใช้งานอยู่เสมอ

กรมศิลปากรได้ประกาศขึ้นทะเบียนธรรมเนียมตั้งขาสิ่งเป็นธรรมเนียมศิลปะรัตนโกสินทร์ ฝีมือ
ช่างท้องถิ่น พุทธศตวรรษที่ ๒๕ ชนิดไม้ ขนาดสูงรวมพนัก ๙๘ เซนติเมตร พร้อมกับโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ
ชิ้นอื่น ๆ ของวัดทุ่งขุนใหญ่ ตำบลหนองขอน อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี รวม ๕ รายการ
ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒ ตอนพิเศษ ๑๖๒ ง ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘ หน้า ๑๕

๓.๓ รูปแบบทางศิลปกรรม

ธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง วัดทุ่งขุนใหญ่สร้างด้วยไม้เนื้อแข็ง ประกอบด้วยส่วนขาสิ่ง ส่วนฐานบัว
และส่วนพื้นและพนักพิง ลวดลายที่ประดับเป็นลายแกะสลักลงรักปิดทองเขียนสีชาด ได้แก่ ลายเครือเถา
ลายกระจัง และลายกนก ตาสิ่งประดับด้วยลูกแก้ว

ลักษณะโดดเด่น ขาสิ่งทำเป็นรูปหน้าสิงห์กึ่งหน้ายักษ์ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะที่พบในวัดทุ่งขุนใหญ่ รวมถึงรูปทรงพนักพิงด้านหลังต่างจากรูปแบบธรรมเนียมตั้งขาสิ่งหลังอื่น ๆ คือลักษณะโค้งมนแกะสลักเป็นลายเครือเถา มียอดแหลมคล้ายใบหอก ธรรมเนียมตั้งขาสิ่งหลังนี้มีน้ำหนักมาก แข็งแรง ลวดลายคงทน ไม่ชำรุดไม่สึกหรอ ขนาดสูง ๔๗ เซนติเมตร กว้าง ๘๘ เซนติเมตร ยาว ๙๕ เซนติเมตร พนักพิงสูง ๕๑ เซนติเมตร กว้าง ๕๖ เซนติเมตร

๔. ความสำคัญ

ธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง วัดทุ่งขุนใหญ่หลังนี้ ใช้สำหรับแสดงพระธรรมเทศนาเป็นประจำในศาลาการเปรียญและงานต่าง ๆ ในหมู่บ้านอยู่เสมอ เป็นธรรมเนียมที่แสดงถึงความสามารถเฉพาะของช่างฝีมือบ้านทุ่งขุนใหญ่ในการสร้างและการแกะสลักลวดลาย

๕. สถานการณ์สิ่งแวดล้อมศิลปกรรม (ธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง) ในปัจจุบัน

ธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง วัดทุ่งขุนใหญ่ ปัจจุบันใช้ในงานแสดงพระธรรมเทศนา ณ ศาลาการเปรียญ ตั้งไว้บนอาสน์สงฆ์ มีอาสาสมัครวัดไว้พร้อมใช้งาน

๖. ปัญหาที่พบในพื้นที่

ไม่พบปัญหา มีความเหมาะสม ธรรมเนียมตั้งขาสิ่งได้รับการเก็บรักษาไว้ในสภาพดีมาก

๗. เกร็ดเรื่องเล่าเกี่ยวกับวัด/ธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง

-

๘. ความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน

ธรรมเนียมตั้งขาสิ่ง วัดทุ่งขุนใหญ่ ยังคงมีบทบาทผูกพันกับชุมชนตำบลทุ่งขุนใหญ่ มีการนำไปใช้ในพิธีงานบุญของหมู่บ้าน ทั้งในวัดและนอกวัดเป็นประจำ ในส่วนการเผยแพร่ข้อมูลทางวิชาการ ได้เคยมีการศึกษาโดยมหาวิทยาลัยอุบลราชธานี เช่น “ธรรมเนียมอีสาน” โดย สุรัชย์ ศรีใส การศึกษา โดย ดร. ตึก แสนบุญ ในด้านรูปแบบลักษณะเชิงทางศิลปกรรมอันมีเอกลักษณ์ และเผยแพร่ในสื่อออนไลน์

บรรณานุกรม

ขนิษฐา ทุมมากรณ์, วัดทุ่งขุนใหญ่, ฐานข้อมูลวัดในจังหวัดอุบลราชธานี : เมืองอุบลราชธานี, http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/ubon_temple/pdf/FTP0001.pdf (สืบค้นเมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๖๕).

“ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง ขึ้นทะเบียนโบราณวัตถุและศิลปวัตถุ”, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๓๒ ตอนพิเศษ

๑๖๒ ง (๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๘) : ๑๕